

**ZAMONAVIY YONDASHUVLAR ASOSIDA BO‘LAJAK
O‘QITUVCHILARNING NUTQ MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH
METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH**

Tuxtayeva Mehriyo Shavkatovna

Nizomi nomidagi toshkent davlat pegagogika universitetining "Òzbek tili va uni
òqitish metodikasi" kafedrasida òqituvchisi

Boymurodova Sarvinoz Sapparali qizi

Nizomiy nomidagi TDPU ning "Boshlang‘ich ta‘lim" fakulteti talabasi

Abdukamalova Tursunoyxon Abdulla qizi

Nizomiy nomidagi TDPU ning "Boshlang‘ich ta‘lim" fakulteti talabasi

Annotatsiya: ushbu maqolada zamonaviy yondashuvlar asosida bo‘lajak pedagoglarning nutq madaniyati rivojlantirish metodikasi borasidagi fikr mulohazalar tahlil etilgan.

Kalit so‘zlar: o‘qituvchi, nutq madaniyati, metodika, nutq, mahorat.

Bugungi kunda ta‘lim tizimiga keladigan bo‘lsak, zamonaviy yondashuvlardan foydalanish ayniqsa bo‘lajak o‘qituvchilarning nutq madaniyatini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Har bir o‘qituvchi uchun ravon nutq, nutqning sofligi, madaniyatli nutq ta‘lim jarayonining samaradorligini oshirishning asosiy vositasi hisoblanadi. O‘quvchi hamda o‘qituvchi o‘rtasidagi mazmunli muloqot ta‘lim jarayoniga faqatgina axborot yetkazish vositasi sifatida emas, balki o‘quvchilarni bilimga qiziqtirish, ular bilan aloqani mustahkamlash vositasi sifatida ham xizmat qiladi. Bundan tashqari, yosh avlodga bilim berishda nafaqat fanni o‘rgatish, ularga ta‘sirchan va aniq ifoda bilan murojaat qilish orqali o‘quvchilarning qalbiga yo‘l topish mumkin. Chunki o‘quvchilar uchun darsni qiziqarli va tushunarli qilib yetkazib berish o‘ziga xos mahoratni talab qiladi.

Shuning uchun bo‘lajak o‘qituvchilarning nutq madaniyatini rivojlantirishga qaratilgan metodikalarni takomillashtirish zamonaviy ta‘limning muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu yondashuvlar nafaqat o‘qituvchining nutqi va hurmatini oshirishga, balki o‘qituvchilarning o‘z bilimlarini mustaqil ravishda rivojlantirishga undaydi va ularning ta‘limga bo‘lgan qiziqishini kuchaytiradi.

XXI asrda jahon miqyosida ta‘lim barqaror taraqqiyotni ta‘minlovchi asosiy omil sifatida e‘tirof etilib, 2030-yilgacha belgilangan xalqaro ta‘lim konsepsiyasida “Sifatli ta‘lim olish va ijodiy qobiliyatni rag‘batlantirish” dolzarb vazifa sifatida

belgilandi. Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda bugungi kunda o'qituvchilarga nisbatan mas'uliyat yanada kuchaydi. Mamlakatimizning kelajagi ko'p jihatdan o'qituvchi va uning saviyasiga, fidoiyligiga, yosh avlodga ta'lim berish va barkamol inson darajasida tarbiyalashiga bog'liq.

Pedagogik mahoratida nutq madaniyati, uning nafaqat ma'naviy va axloqiy jihatdan boyligini, balki bilimini, tafakkurini, ilmiy dunyoqarashini boyligini ham belgilovchi mezondir. O'qituvchining nutqi quyidagi xususiyatlarni o'zida aks ettirishi kerak:

Nutqning to'g'riligi: Nutq to'g'ri bo'lmasa, uning boshqa kommunikativ sifatleri ham buziladi. To'g'ri talaffuz bolalarning tilni muvaffaqiyatli o'zlashtirishiga yordam beradi.

Nutqning aniqligi: Bu fikrlarni izchil va aniq ifodalash qobiliyatidir. Nutq aniq bo'lsa, ma'lumot tinglovchiga samarali yetib boradi.

Nutqning ifodaliligi: So'zlovchi his-tuyg'ularni ovoz kuchi, urg'u va ritm kabi ifoda vositalari yordamida yetkazishi lozim.

Nutqning boyligi: Tilning lug'aviy imkoniyatlarini kengroq ishlatish va mazmunli gaplarni tuza olish qobiliyatidir. Nutq madaniyati pedagogik mahorat bilan kasb faoliyati natijasida yillar davomida shakllanadi. Uni rivojlantirish uchun o'qituvchi o'z ustida doimiy ishlashi kerak.

Nutq madaniyati bo'lajak pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarining muhim jihatlardan biridir. Nutqni to'g'ri, aniq va samarali ishlatish pedagogning o'quvchilari bilan muvaffaqiyatli muloqot qilishiga, ta'lim jarayonini sifatli tashkil etishga yordam beradi. Zamonaviy yondashuvlar asosida bo'lajak pedagoglarning nutq madaniyati rivojlantirish metodikasi borasidagi fikr-mulohazalar quyidagicha bo'lishi mumkin:

1. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar, o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydigan, o'quv jarayonini interaktiv va amaliy shakllarda tashkil etishni talab qiladigan usullarni o'z ichiga oladi. Nutq madaniyatini rivojlantirishda bu yondashuvlar muhim ahamiyatga ega, chunki ular o'quvchilarni nafaqat so'zlashuv jarayonida, balki fikrlarni aniq va mantiqiy ifodalashda ham o'rgatadi. Bu usullar orasida muhokama, guruhli ishlar, rol o'yinlari va debatlar mavjud. Bu metodlar pedagogga o'z nutq madaniyatini namoyish etish va o'quvchilarga muloqotda yordam berish imkonini beradi.

2. Interaktiv metodlar

Zamonaviy pedagogika nutq madaniyatini rivojlantirishda interaktiv metodlarning qo'llanilishini ta'kidlaydi. Bu metodlar o'quvchilarni o'z fikrlarini aniq va tizimli

ifodalashga undaydi. Misol uchun, guruhli muhokamalar, tahlil qilish va o'rganish jarayonlari o'quvchilarning nutq madaniyatini shakllantiradi. Pedagogning o'z nutqini interaktiv tarzda o'quvchilar bilan bog'lash, ular bilan faol muloqotda bo'lishi o'quvchilarning nutq madaniyatini oshiradi.

3. Texnologiyalarni qo'llash

Zamonaviy texnologiyalar pedagoglarning nutq madaniyatini rivojlantirishda samarali vosita sifatida ishlatilishi mumkin. Kompyuter dasturlari, multimedia vositalari va onlayn platformalar orqali bo'lajak pedagoglar o'z nutqlarini sinovdan o'tkazish, tahlil qilish va takomillashtirish imkoniyatiga ega bo'lalilar. Videomuloqot, virtual klasslar va onlayn baholash tizimlari o'quvchilarga o'z fikrlarini to'g'ri ifodalashda yordam beradi, shu bilan birga pedagoglarning nutq madaniyatini rivojlantiradi.

4. Pedagogning o'z nutq madaniyati

Pedagogning o'z nutq madaniyati bo'lajak o'quvchilar uchun namuna bo'lib xizmat qiladi. Nutq madaniyati faqat so'zlashuv texnikasini o'z ichiga olmay, balki etik, madaniy va axloqiy me'yorlarni ham o'z ichiga oladi. Pedagogning o'z nutqini e'tibor bilan ishlatishi, aniq va tushunarli gapirish, o'quvchilarga hurmat va o'zgarar fikriga munosabat bildirish o'quvchilarni ham shu tarzda muloqot qilishga o'rgatadi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar pedagoglarning o'z nutq madaniyatini takomillashtirishga yo'naltirilgan bo'lib, ular o'z ifodalash uslublarini har tomonlama rivojlantirishga harakat qilishadi.

Xulosa qilib aytganda, jamiyatda o'qituvchi nutq madaniyatini shakllantirish uning o'z kasbida muvaffaqiyatli bo'lishini ta'minlaydi. O'qituvchi nutqining jarangdorligi va adabiy tilga mosligi o'quvchilarning so'z boyligini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Shu bois har bir pedagog o'z nutqi ustida ko'proq ishlamoq'i lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sodiqova Sh. A. Maktabgacha pedagogika. – T.: 2017
2. Qodirova Sh, Toshpo'latova Sh, A'zamova M. Maktabgacha pedagogika. – T., 2019
3. Ortiqov A. Nutq madaniyati va notiqlik san'ati. – T.: 2002
4. Babayeva D. Nutq o'stirish nazariyasi va metodikasi. – T.: 2018
5. Bo'ronov, N. (2024). MEDIA SAVODXONLIKNI OSHIRISHDA VR LABORATORIYANING TASHKILY MODUL MEXANIZMI. TAMADDUN NURI JURNALI, 5(56), 454-457.
6. Nazim, B. R. (2022). O'zbek tilshunosligida takror va uning uslubiy xususiyatlari ba'zi adabiyotlarda, ayrim tadqiqot ishlarida o'rganilgan. Erkin Vohidov ijodida doston janri alohida ahamiyatga ega. Mazkur maqolada Erkin Vohidov "Nido"

dostoning til xususiyatlari haqida so. INTERNATIONAL CONFERENCE ON LEARNING AND TEACHING, 1(3), 500-504.

7.Бурунов, Н., & Шоғулломов, Д. (2020). PREVENTING INFORMATION HAZARDS IN ONLINE PUBLICATIONS ПРЕДОТВРАЩЕНИЕ. ББК 60 Е244 Ответственный редактор: Гуляев Герман Юрьевич, кандидат экономических наук Е244, 24.

8.Bo‘ronov, N. M., & Nurutdinova, M. (2019). XXI ASRDA DINIY EKSTREMIZM TAHDIDLARI. In WORLD SCIENCE: PROBLEMS AND INNOVATIONS (pp. 289-290).

9. Egamberdiyeva, D., & Kuchkorova, K. (2023). Development of methodological programs in a foreign language. Interpretation and researches, 1(9).

10. Egamberdiyeva, D. U. (2023). THE USE OF VISUALIZATION IN THE FORMATION OF LEXICAL SPEAKING SKILLS. Экономика и социум, (12 (115)-1), 213-216.

11. Egamberdiyeva, D., & Uzokboyeva, D. (2023). METHODS OF TEACHING SPEECH ETIQUETTE IN ENGLISH LESSONS. Interpretation and researches, 1(9).

12. Rasulovna, N. Z. (2024). Some Aspects of Organizing and Improving Students' Oral Speech at Non-Language Faculties. Miasto Przyszłości, 49, 373-375.

13.Nazirova, Z. (2023). METHODS OF MEASUREMENT OF CORNEA DIAMETER IN CHILDREN. Science and innovation, 2(D12), 482-485.

14.Nazirova, Z. (2023). IMPROVING THE USE OF INTERACTIVE METHODS IN TEACHING THE RUSSIAN LANGUAGE TO VETERINARY STUDENTS. Science and innovation, 2(B7), 218-220.

15.Zilola, N. (2022). XORIJIY TILLARNI O ‘QITISHDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING AHAMIYATI (RUS TILI MISOLIDA). ILMIY TADQIQOT VA INNOVATSIYA, 1(1), 188-192.

16.Nazirova, Z. R. THE MANAGEMENT ALGORITHM OF CHILDREN WITH REFRACTORY GLAUCOMA. Impact Factor: 4.9, 11.

17.Назирова, З. Р. (2021). THE MANAGEMENT ALGORITHM OF CHILDREN WITH REFRACTORY GLAUCOMA. УЗБЕКСКИЙ МЕДИЦИНСКИЙ ЖУРНАЛ, (SPECIAL 1).

18.Rasulovna, N. Z. (2021, April). APPLICATION OF VIDEO MATERIALS IN THE FORMATION OF COMPETENCE OF VETERINARY STUDENTS IN THE STUDY OF THE RUSSIAN LANGUAGE. In Archive of Conferences (Vol. 18, No. 1, pp. 37-38).

19. Khamidova, M. A., & Orifkhonova, N. O. (2024). THE IMPORTANCE OF MICRO AND MACROELEMENTS IN MICROCLONAL PROPAGATION OF POTATOES. СОВРЕМЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ИССЛЕДОВАНИЯ, 1(1), 195-197.

20. Suyarov, A., & Axmadov, H. TOG JINSLARI VA ULARNING FIZIKAVIY-MEXANIKAVIY XOSSALARI. TOHIKENT-2021, 28.